

فرار مغزها: برد با کیست؟

مترجم: دکتر علی سلطانی

تخمین جامعی از میزان فرار مغزها در دست نیست، اگر چه بدون شک بسیار عظیم است. بسیاری از بررسیها توجه خود را به یک کشور مقصد معطوف می‌کنند و استفاده‌های آن کشور را در مقایسه با ضررهایی که کشورهای مبدأ متحمل می‌شوند، می‌سنجند. درآمد حاصل از ارزهای پس فرستاده شده، کمتر مورد توجه قرار گرفته و تقریباً "هیچ توجهی به افزایش سطح درآمد مهاجران نشده است."

یک بررسی به وسیله دولت ایالات متحد تخمین می‌زند که در سال ۱۹۷۲، در مقابل ضرری معادل ۳۲۵ میلیون دلار آمریکایی که کشورهای در حال توسعه جهت مخارج تحصیل مهاجران متحمل شده‌اند، ایالات متحد ۸۸۳ میلیون دلار آمریکایی در هزینه‌های آموزشی صرفه جویی کرده است. به نقل از یک گزارش کانادایی، هزینه جبران سرمایه نیروی انسانی انتقال یافته به کانادا طی سالهای ۱۹۶۷ - ۱۹۷۳ بین یک تا ۲/۴ میلیارد دلار کانادا، بر حسب قیمت‌های ۱۹۶۸ بوده است، که حدوداً "به ۱۵ برابر ارزش کمکهای فنی و آموزشی کانادا در همان فاصله زمانی بالغ می‌شود. سومین بررسی که توسط UNCTAD در سال ۱۹۷۵ به عمل آمده است، درآمد کسب شده کانادا، بریتانیا و ایالات متحد از سال ۱۹۶۱ تا ۱۹۷۲ را ۴۴ میلیارد دلار آمریکایی بیش از درآمد از دست داده توسط کشورهای در حال توسعه ذکر می‌کند. ارزش ضمنی سرمایه نیروی متخصص مهاجر طی سالهای ۱۹۶۱ - ۱۹۷۲، بر حسب درصدی از کمکهای رسمی در همان فاصله زمانی ۲۷۲٪ برای کانادا، ۵۶٪ برای بریتانیا و ۵۵٪ برای ایالات متحد گزارش شده است.

تراز این ارقام، هنگامی که بازده ارزی مهاجران وارد محاسبه می‌شود، تغییر می‌کند. یک بررسی اخیر بانک جهانی از ۳۲ کشور در حال رشد صادرکننده نیروی کار، نشان می‌دهد که این کشورها در سال ۱۹۷۸، ۲۴ میلیارد دلار آمریکایی بازگشت داشته‌اند، که معادل ۱۵٪ ارزش صادرات کالا و خدمات آنان بوده است. در این مجموع، سهم متخصصان حرفه‌ای و فنی معلوم نیست، اگر چه شواهدی در مورد کشورهای معدودی در دست است. در حالی که در سال ۱۹۷۹ تنها ۴٪ از کارکنان مهاجر پاکستانی به کشورهای خاورمیانه را، متخصصان فنی و حرفه‌ای تشکیل می‌دادند، دریافتی آنان ۱۷٪ از کل درآمد مهاجران، و درآمد بازگشتی سرانه آنها به ۴۵۰۰ میلیون دلار آمریکایی بالغ می‌شد -- بیش از دوبرابر درآمد بازگشتی کارگران ساده. حرفه‌آموختگان بنگلادشی حتی بیش از این بازگرداندند: آنان که در خاورمیانه

* "Brain drain: Who gains?" *World Development Report 1983*. New York, Oxford University Press, 1983. P. 105.

کار می‌کردند. در سال ۱۹۷۸ بیش از ۶۰٪ مزدشان را به کشور خود فرستادند — به‌طور متوسط هر کدام ۹۵۰۰ دلار آمریکایی به قیمت‌های ۱۹۷۹.

هیچک از این محاسبه‌ها، زبانهای احتمالی تولیدی را که کشورهای مهاجر ثروست به علت از دست دادن متخصصان فنی و مدیران خود متحمل می‌شوند، در نظر نگرفته‌است. چندین مثال مستند (مثلاً "از استیتوبوکسیت و خدمات برق گویان Guyana و مقامات برق، ذغال سنگ و نفت ترکیه) در دست است که نشان می‌دهد این زبانها تا چه حد می‌تواند جدی باشد.

